

ตัวอย่างความสำเร็จการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
ประเภทเกษตรกรทฤษฎีใหม่
นายประพันธ์ ศรีสุวรรณ อำเภอคลอง จังหวัดแพร่

ผู้จัดพิมพ์ : สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงาน
โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.)
พิมพ์ครั้งแรก : มีนาคม 2556
จำนวนพิมพ์ : 3,000 เล่ม
พิมพ์ที่ : โรงพิมพ์เทพเทัญวานิสย์
10/2 หมู่ 11 ซอยเพชรเกษม 60
แขวงบางด้วน เขตภาษีเจริญ กรุงเทพฯ 10160
โทรศัพท์ 0-2455-9468-70 แฟกซ์ 0-2455-9472

นายประพันธ์ ศรีสุวรรณ
บ้านเลขที่ 12/5 หมู่ที่ 1 บ้านนาสาร ตำบลบ้านป็น อำเภอคลอง จังหวัดแพร่ 54150
โทร. 08-5252-2835

คำนำ

นายประพันธ์ ศรีสุวรรณ เป็นเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการประกวดผลงานตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ครั้งที่ 2 ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.) และหน่วยงานภาคีได้ร่วมกันจัดขึ้นเมื่อปี 2552 โดยได้รับรางวัลโล่เกียรติยศ นายกรัฐมนตรี ในประเภทเกษตรกรทฤษฎีใหม่ ด้วยความตั้งใจจริงและความเสียสละประโยชน์ส่วนตน คุณประพันธ์มีความประสงค์ที่ต้องการเผยแพร่องค์ความรู้ด้านการเกษตรอินทรีย์สู่ประชาชนที่สนใจ สำนักงาน กปร. จึงได้พิจารณาจัดตั้งเป็นศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง สำนักงาน กปร. ในปี 2555 เพื่อเป็นแหล่งถ่ายทอดและขยายสร้างองค์ความรู้ ประสบการณ์ด้านเกษตรทฤษฎีใหม่ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นแนวทางในการขับเคลื่อนงานพัฒนาสังคมที่สำคัญ

โดยในเบื้องต้น สำนักงาน กปร. ได้จัดพิมพ์เอกสารคู่มือตัวอย่างความสำเร็จการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประเภทเกษตรกรทฤษฎีใหม่ของนายประพันธ์ ศรีสุวรรณ ตำบลบ้านปิน อำเภอลอง จังหวัดแพร่ เพื่อเผยแพร่วิธีคิดและวิธีการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ของนายประพันธ์ ศรีสุวรรณ สำนักงาน กปร. หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคู่มือฯ เล่มนี้ จะเป็นประโยชน์และสร้างแรงบันดาลใจให้แก่เกษตรกรอื่นๆ ได้น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเกษตรทฤษฎีใหม่ไปประยุกต์ใช้ เพื่อให้สามารถเลี้ยงตัวเองได้ มีอาหารบริโภคตลอดปี และมีรายได้ไว้ใช้จ่าย ซึ่งเป็นการทำเกษตรกรรมที่เน้นการพึ่งพาตนเองในเบื้องต้น และต่อยอดรวมกลุ่มสร้างเครือข่ายต่อไป

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษ
เพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
(สำนักงาน กปร.)

นายประพันธ์ ศรีสุวรรณ อําเภอลอง จังหวัดแพร่

1. ข้อมูลส่วนตัว

1.1 ประวัติครอบครัว

นายประพันธ์ ศรีสุวรรณ เกิดในปี 2505
ภูมิลําเนาเดิม อยู่ที่บ้านยางหนึ่ง อําเภอสาร์ภี
จังหวัดเชียงใหม่

ปัจจุบันอายุ 50 ปี สมรสกับนางจิรานาถ ศรีสุวรรณ
มีบุตร 2 คน และอยู่บ้านเลขที่ 12/5 หมู่ 1 บ้านนาสาร
ตำบลบ้านปิน อําเภอลอง จังหวัดแพร่ 54150 โทรศัพท์
08 5252 2835

1.2 ประวัติการศึกษา

ประโยคมัธยมศึกษาตอนต้น 3 ปี (ม.ศ.3)

1.3 ประวัติการทำงาน

เมื่อปี 2539 ชีวิตเกษตรกรเริ่มขึ้นโดยการจับจองพื้นที่แห่งแล้งที่ไม่มี
ต้นไม้เลยสักต้น ลุงประพันธ์เริ่มเข้ามาพัฒนาปลูกพืชสวน และของบจากสำนักงาน
เร่งรัดพัฒนาชนบท (รสช.) เพื่อมาขุดบ่อน้ำใช้ในการเกษตรรวมทั้งเลี้ยงปลา
ใช้เวลาในการพัฒนาพื้นที่เตรียมดินขุดบ่อเป็นเวลา 1 ปี และเริ่มทำเกษตรเมื่อปี
2540 ปลูกมะขาม 50 ต้น และปลูกมะม่วง 50 ต้น เพราะช่วงนั้นราคาดีมาก
นอกจากนี้ ลุงยังได้ซื้อพันธุ์ปลานิลมาจากประมงอําเภออีก 2,000 ตัว ราคาตัวละ
1 บาท ใช้เวลาเลี้ยง 4 เดือน หยอดค่าอาหารไป 3,000 บาท ลงทุนรวม 5,000
บาท แต่กลับขายได้ปลาเงินเพียง 700 บาท เพราะปลาตายไปเป็นจำนวนมาก
ส่วนที่รอดก็ไม่ได้ขนาดมีทั้งเล็กบ้างใหญ่บ้าง ทำให้ขายไม่ได้ราคาและขาดทุน
ช่วงนั้นจึงต้องอดทนมากเพราะไม่มีรายได้ การเลี้ยงปลาก็ยังขาดทุนอยู่เรื่อยๆ
จนเข้าปีที่ 3 มะขามและมะม่วงเริ่มออกดอกออกผล ความหวังใกล้จะเป็น
ความจริงหลังจากที่รอคอยมานาน และหมดเงินค่าบำรุงรักษา ค่ายา ค่าปุ๋ยไปกว่า
20,000 บาท แต่ราคาตลาดกลับพลิกผัน ทำให้ลุงขายผลผลิตได้เงินเพียง 6,000 บาท
ขาดทุนถึง 14,000 บาท แต่ลุงก็ยังไม่ท้อและลุกขึ้นสู้ต่อไป ลงทุนค่ายากับค่าปุ๋ย

ไปอีก 5,000 บาท ด้วยหวังว่าจะได้กำไรรวบยอดทั้งปีที่ผ่านมาและปีนี้ แต่ราคาผลผลิตในตลาดยิ่งตกต่ำเป็นปีที่สอง ลูกประพันธ์จึงขายได้เงินเพียง 3,000 บาท รวม 2 ปี ได้เงิน 9,000 บาท จากการลงทุนทั้งหมด 25,000 บาท และระยะเวลารอคอยถึง 4 ปี

ด้านการประมง หลังจากที่ขาดทุนจากการเลี้ยงปลาจึงไปสอบถามจากประมงอำเภอและได้คำตอบว่า ลูกปลานิลรุ่นที่ขายให้ลูกนั้นเป็นรุ่นทดลองที่ได้จากการผสมพันธุ์แบบใหม่ ปลามีเปอร์เซ็นต์การรอดต่ำ ประมงอำเภอจะรับผิดชอบโดยเสนอให้ซื้อพันธุ์ปลาตุกรุ่นใหม่ในราคาพิเศษ จากปกติตัวละ 1 บาท เหลือเพียงตัวละ 50 สตางค์ ลูกจึงได้ซื้อมา 4,000 ตัว ในราคา 2,000 บาท

บ่อน้ำของลูกประพันธ์ในขณะนั้นลึก 4 เมตร และเป็นบ่อขุดใหม่ แต่ไม่สามารถกักเก็บน้ำได้ ปกติจะใส่น้ำประมาณ 1.5 – 2 เมตร เมื่อผ่านไป 2 วัน น้ำในบ่อจะแห้งเหลือแต่โคลนกันบ่อ ต้องผันน้ำจากลำเหมืองเข้าบ่อทุกวัน เพื่อให้ปลามีน้ำอยู่ตลอด และเมื่อได้พันธุ์ปลาดุกมาจึงนำมาปล่อยลงในบ่อทั้งหมด และได้ผันน้ำเข้ามาในบ่อเต็มความจุ 4 เมตร ปรากฏว่า ปล่อยปลาไป 2 วัน ปลาลอยขึ้นมาตายเกือบพันตัว ลูกก็ซื้อปลาที่ตายขึ้นมารวม 2 วัน ได้

1,500 ตัว และรีบไปถามสาเหตุจากประมงอำเภอซึ่งได้คำตอบว่า “ปลามันดึกน้ำตาย” (ดึกน้ำ ภาษาเหนือหมายความว่าจมน้ำ) เพราะลูกเอาลูกปลาไปปล่อยในน้ำที่ลึกเกินไป ปลาขนาดเล็กไม่สามารถว่ายน้ำจากกันบ่อมาถึงพื้นน้ำเพื่อรับแสง รับอาหารได้หมด แรงระหว่างทางจึงตายไปเป็นจำนวนมาก จะต้องเลี้ยงในน้ำตื้นประมาณ 1 เมตร เท่านั้น

ลูกเหลือลูกปลาเพียง 1,500 ตัว จาก 4,000 ตัว จึงเลี้ยงต่อไปอีก 4 เดือน หมดค่าอาหาร 2,000 บาท เมื่อถึงเวลาจับขายได้ทั้งหมด 1,500 ตัว ซึ่งประมงอำเภอแนะนำวิธีการจับปลาดุกขายว่า ต้องจับขึ้นมาพักเพื่อให้ปลาปรับตัวในบ่อพัก 2 วันแล้วจึงค่อยขาย ลูกจึงได้ลงทุนสร้างบ่อพักรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ขนาดกว้าง 1.8 เมตร ยาว 5 เมตร ลึก 0.8 เมตร ก่อด้วยอิฐบล็อก พื้นเทพูน เมื่อสร้างบ่อพักเสร็จเรียบร้อย จึงได้จับปลาทั้งหมด 1,500 ตัว รุ่งเช้าวันแรกปลาหายจากบ่อไปกว่าครึ่ง เพราะลูกใส่น้ำในบ่อพักมากเกินไป ปลาจึงกระโดดหนีมานอนตายข้างบ่อ ส่วนที่เหลือกลับมีแผลเหวอะหวะที่ท้องปลา เนื่องจากท้องปลาถูกับพื้นบ่อที่เทพูนหยาบๆ ทำให้ขายไม่ได้ราคาอีกครั้ง และได้เงินเพียง 2,000 บาท ขาดทุนอีกเช่นเคย

2. แนวทางปฏิบัติเพื่อปลดหนี้

“ทราบเหตุแห่งปัญหา จึงคิดหาทางออก”

หลังจากการขาดทุนซ้ำซาก ลุงประพันธ์หันมาคิดทบทวนถึงสาเหตุที่มาของการขาดทุน ใช้เวลาศึกษาข้อมูลด้วยตนเองจากหนังสือ รายการโทรทัศน์ และจากหน่วยงานภาครัฐ และได้ข้อสรุปว่า “ขาดทุนเพราะใช้ต้นทุนในการเกษตรสูงเกินไป” จึงได้คิดหาวิธีการลดต้นทุนด้วยวิธีคิด “คนเมื่อสมัยก่อนเขาทำการเกษตรแบบไม่ต้องใช้เงิน ไม่ต้องซื้อปุ๋ย ไม่ต้องซื้อยาฆ่าแมลง ไม่ต้องซื้ออาหารปลาทำไมเขายังอยู่ได้ ยังขายผลผลิตได้ ยังขายปลาได้” ลุงเริ่มตั้งสมมุติฐานและสังเกตธรรมชาติรอบตัวในสวนที่มี เริ่มลองผิดลองถูกโดยเริ่มจากการปลูกพืชอื่นแซมต้นมะม่วงและมะขามที่มีอยู่เพื่อเพิ่มรายได้ ใช้ใบไม้ที่หล่นพื้นมาทำเป็นปุ๋ยหมักแทนการใช้ปุ๋ยเคมี ส่วนอาหารปลานั้น ครั้งหนึ่งลุงไปซื้อปลาที่ตลาดเห็นแม่ค้าแสร้งปลาแล้วเอาใส่ปลาถัง จึงเกิดความคิดว่าจะลองเอาใส่ปลามาเป็นอาหารปลาดุก เพราะธรรมชาติปลาดุกเป็นปลากินเนื้ออยู่แล้ว ใส่ปลาจึงน่าจะเป็อาหารได้ โดยนำมาสับและโยนให้ปลาในบ่อกิน ปรากฏว่า ปลาดุกแย่งกันกินจนไม่มีเหลือ เกิดความคิดใหม่ๆ รอยยิ้มเริ่มปรากฏ ความหวังเริ่มบังเกิดในใจลุงประพันธ์อีกครั้ง

3. องค์ความรู้การเกษตรของศูนย์เรียนรู้

“แก้ปัญหาทีละส่วน ศึกษาทีละจุด แล้วนำมาเชื่อมโยงกัน”

จากการที่ลุงประพันธ์เจอปัญหาขาดทุนและเริ่มมองหาวิธีลดต้นทุนในการเกษตรควบคู่ไปกับการเพิ่มผลผลิต ทำให้ต้องศึกษาหาความรู้อย่างหนัก และประสานความร่วมมือกับเกษตรกรอำเภออยู่เป็นระยะๆ โดยใช้วิธีการแก้ปัญหาทีละจุด ทีละส่วน เมื่อหมดปัญหาจึงนำกระบวนการผลิตทั้งหมดมาเชื่อมโยงกันเพื่อลดต้นทุนและสร้างรายได้ โดยเริ่มดำเนินการปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ ทำประมงควบคู่กันไปแบบ “เกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ” ซึ่งได้ผลดีขึ้นเป็นลำดับ ดังนี้

▶ แก้ปัญหาน้ำรั่วออกจากบ่อ

น้ำเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในการทำเกษตร หลังจากที่ได้ศึกษาหาข้อมูลแล้วสรุปได้ว่า น้ำในบ่อที่แห้งไปเป็นเพราะบ่อยังเป็นบ่อใหม่ พื้นดินใต้อบและ

บริเวณผนังบ่อยังมีรอยแยกรอยแตก
ทำให้น้ำซึมออกไป แก้ไขโดยการนำ
“แพลงตอน” มาปล่อยลงในบ่อ เพื่อ
ให้แพลงตอนจับตัวกันเป็น “เมือก”
แล้วเมือกพวกนี้จะไปอุดรอยรั่ว
รอยแยกต่างๆ ในที่สุด แพลงตอนที่
นำมาปล่อยในบ่อน้ำนี้ ลุงอ่านจาก
วารสารเกษตรที่แนะนำว่า ไม่ต้องไป
หาซื้อให้เปลืองเงิน ให้ใช้ขี้วัว ขี้ควาย
สดๆ โยนลงในบ่อ พวกเชื้อแบคทีเรีย
ในขี้วัวขี้ควายนี่แหละเป็นแพลงตอน
อย่างดี (แพลงตอน คือ สิ่งมีชีวิตขนาดเล็ก)
ที่จะไปช่วยอุดรูรั่วดังกล่าว ผลปรากฏว่า
จากที่เคยต้องผันน้ำเข้าบ่อทุกๆ 2 - 3 วัน
หลังจากใส่ขี้วัวขี้ควายลงไปทุกวัน
ติดต่อกันเป็นเวลา 6 เดือน น้ำเริ่มไม่รั่ว
บ่อกักเก็บน้ำได้ดีขึ้น ผันน้ำครั้งหนึ่ง
อยู่ได้ประมาณ 10 - 15 วัน จึงเอาขี้วัว
ใส่ไปในบ่ออยู่เรื่อยๆ ทุกวันจนเวลาผ่าน
ไปประมาณ 18 เดือน บ่อสามารถกัก

เก็บน้ำได้เหมือนบ่อน้ำทั่วๆ ไป เมื่อก
จากแพลงตอนไปอุดรูรั่วจนทั่วบ่อ
สังเกตได้จากสีของน้ำในบ่อจะเป็นสี
ของแพลงตอน คือ สีเขียวมรกต น้ำไม่
รั่วซึมอีกต่อไป น้ำจะหมดบ่อเมื่อนำ
ไปใช้รดน้ำพืชในสวนเท่านั้น ลุงเล่า
อย่างภาคภูมิใจว่า “ขี้วัว ขี้ควาย ผมก็
ไปตักเอาตามที่เขาเลี้ยง ไปขอเขา
ผมอุดรูรั่วในบ่อโดยไม่เสียเงินสักบาท”

▶ ทำเกษตรอินทรีย์ : ปลุกพืช แบบไร้นาสวนผสม

สาเหตุที่สำคัญที่ทำให้ขาดทุน
มาตลอดก็คือการลงทุนสูง เพราะใช้
ปุ๋ยเคมีและสารเคมี แต่พืชผลที่ได้มี
ราคาตกต่ำ และผลผลิตไม่แน่นอน
ลุงจึงเลิกแนวคิดการเกษตรเชิงเดี่ยว
โดยการปลุกพืชแบบผสมผสานเพื่อให้
ได้ผลผลิตที่หลากหลายแบบไร้นาสวน
ผสม เลิกใช้สารเคมีเด็ดขาด และเปลี่ยน
เป็นเกษตรอินทรีย์ทันที การปรับสภาพ
พื้นที่ที่สภาพดินอย่างเป็นระบบ
จะสามารถทำได้ ดังนี้

1. การใช้ปุ๋ยอินทรีย์และปุ๋ย
ชีวภาพ ปุ๋ยอินทรีย์ ได้แก่ ปุ๋ยหมัก ปุ๋ย
น้ำชีวภาพ และปุ๋ยพืชสด ปุ๋ยจุลินทรีย์
ชีวภาพเหล่านี้ จะให้ทั้งธาตุหลัก ธาตุ
อาหารรองแก่พืช อย่างครบถ้วนจึงใช้
ทดแทนปุ๋ยเคมีได้

วิธีคลุมดินโดยใช้เศษหญ้า

2. การคลุมดิน ทำได้โดยใช้เศษพืชต่างๆ จากไร่ - นา เช่น ฟางหญ้าแห้ง ต้นกล้วย ใบไม้ ขุยมะพร้าว เศษเหลือทิ้งจากไร่นา หรือกระดาษหนังสือพิมพ์ พลาสติกคลุมดิน หรือการปลูกพืชคลุมดิน ประโยชน์ของการคลุมดิน ได้แก่ ช่วยป้องกันการชะล้างของหน้าดินและรักษาความชุ่มชื้นของดินซึ่งเป็นการอนุรักษ์ดินและน้ำ ช่วยทำให้หน้าดินอ่อนนุ่มสะดวกต่อการไถของของรากพืช ทำให้พืชเจริญเติบโต ผลผลิตดีและมีคุณภาพ

3. การปลูกพืชหมุนเวียน แต่ละชนิดต้องการธาตุอาหารแตกต่างกันทั้ง ชนิดและปริมาณ อีกทั้งระบบรากยังมีความแตกต่างกันทั้งในด้านการแผ่กว้าง และหยั่งลึก ถ้ามีการจัดระบบการปลูกพืชอย่างเหมาะสมแล้ว ทำให้การใช้ธาตุอาหาร มีทั้งที่ถูกใช้และสะสมสลับกันไป รวมทั้งดินไม่ขาดธาตุอาหารธาตุใดธาตุหนึ่ง

ขั้นตอนในการปลูกพืชอินทรีย์แบบไร้ต้นทุน สรุปได้ดังนี้

1) มองหาพืชที่สามารถปลูกและโตได้ดีในสภาพพื้นที่ของเรา อย่าพยายามเอาพืชที่ไม่เข้ากับพื้นที่มาปลูก แล้วใส่ปุ๋ย ให้อาบบังคับให้ออกดอก ออกผล เพราะจะเป็นการเพิ่มต้นทุน ซึ่งลุงประพันธ์เลือกปลูกพืชสวนที่สามารถ โตได้ในสภาพอากาศภาคเหนือถึง 26 ชนิด ได้แก่ ข้าว ไม้สัก มะนาว กระท้อน ส้มโอ ชมพู่ ฝรั่ง แอปเปิ้ลสีทอง ลำไย มะม่วง ลางสาด เงาะ ขนุน กล้วย มะพร้าว มะขามหวาน ลิ้นจี่ ผักคะน้า กะหล่ำปลี กะหล่ำดอก พริก ตะไคร้ กะเพรา มะกรูด ผักเชียงดา และผักหวานป่า

2) ศึกษาธรรมชาติของพืชที่ปลูกให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ โดยการอ่าน หนังสือ วารสาร ทุกรายการโทรทัศน์ และที่สำคัญต้องประสานความร่วมมือกับ หน่วยงานทางการเกษตรในพื้นที่

3) เมื่อทราบถึงธรรมชาติของพืชแต่ละชนิดที่จะปลูกแล้ว ควรดูแล พืชเหล่านั้นตามธรรมชาติ โดยใช้หลักการ “ให้ระบบนิเวศน์ดูแลกันเอง” การปลูกพืชหลากหลายชนิดจะทำให้ดินมีความสมบูรณ์ ระบบนิเวศน์จะเกิดขึ้น ตามธรรมชาติเหมือนต้นไม้ในป่าซึ่งไม่ต้องให้ยาหรือใส่ปุ๋ย แต่ต้นไม้สามารถ เจริญงอกงามได้ตามธรรมชาติ

4) ให้น้ำสม่ำเสมอ หากจำเป็นต้องให้ปุ๋ยบำรุงควรใช้ปุ๋ยหมักหรือน้ำหมักชีวภาพ อย่าใช้สารเคมีเด็ดขาด

การวางระบบท่อเพื่อให้น้ำแปลงผักได้ทุกเวลา

5) ควรปลูก เก็บเกี่ยว และขายตามฤดูกาล เพื่อจะให้เป็นไปตามธรรมชาติของระบบนิเวศน์

การเลือกพื้นที่ทำเกษตรแบบไร่นาสวนผสมนั้น แหล่งน้ำเป็นสิ่งสำคัญ ต้องมีน้ำพอสำหรับเพาะปลูกตลอดปี และอยู่ห่างจากพื้นที่เกษตรที่ใช้สารเคมีอย่างน้อย 0.5 กิโลเมตร เพื่อป้องกันมิให้เข้าไปในสวนของเราได้ ทั้งนี้ ควรมีเส้นทางคมนาคมสะดวกที่พ่อค้าสามารถเข้ามาซื้อผลผลิตได้ง่าย จะได้ไม่ต้องไปส่งผลผลิตเองซึ่งเป็นการลดต้นทุนได้อีกทางหนึ่ง

► **แบบแปลนพื้นที่สวนศรีสุวรรณ**

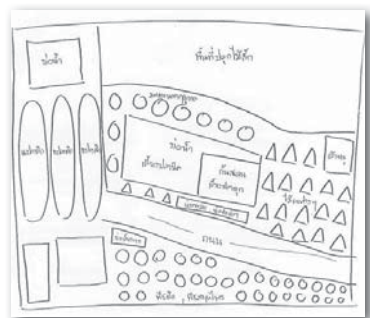
สวนศรีสุวรรณ มีพื้นที่ทั้งหมด 11 ไร่ แบ่งพื้นที่ใช้สอยได้อย่างคุ้มค่า ดังนี้

1. ทำนา 3 ไร่
2. ปลูกไม้สัก 700 ต้น
3. ปลูกมะนาวนอกฤดู 50 ต้น
4. ปลูกไม้ผลต่างๆ ได้แก่ กระท้อน ส้มโอ ชมพู่ ละมุด ฝรั่งแป้นสีทอง

ลำไย มะม่วง ลางสาด เงาะ ขนุน กัลย มะพร้าว มะขามหวาน และลิ้นจี่

5. ปลูกผักอินทรีย์ 2 ไร่ ผักที่ปลูกได้แก่ ผักคะน้า กะหล่ำปลี กะหล่ำดอก พริก ตะไคร้ กะเพรา มะกรูด ผักเชียงดา และผักหวานป่า

6. เลี้ยงปลา 2 บ่อ แบ่งเป็น
 - บ่ออนุบาล ขนาด 0.5 งาน
 - บ่อเลี้ยง ขนาด 1.5 งาน

แผนผังการใช้พื้นที่ของสวนศรีสุวรรณ

7. เลียงกบในบ่อดิน 350 ตัว
8. เลียงหมูแม่พันธุ์ 3 ตัว
9. เลียงไก่พันธุ์พื้นเมือง 150 ตัว
10. เลียงมดแดง

▶ **ปลูกผักอินทรีย์มีแต่กำไร** มีขั้นตอนและวิธีการดูแล ดังนี้

1. **การไถพรวนและเตรียมแปลง** ต้องทำการไถพรวนให้พื้นที่ในแปลง โลงแจ้งพร้อมที่จะทำการวางรูปแบบแปลง ซึ่งจะต้องวางไปตามตะวัน เนื่องจากพืชใช้แสงแดดปรุงอาหารและแสงแดดฆ่าเชื้อโรค ควรมีขนาดความกว้างไม่เกิน 1 เมตร ความยาวตามความเหมาะสมของพื้นที่ หากพื้นที่ที่ทำแปลงปลูกพืชไม่ทันให้เอาพืชตระกูลถั่ว เช่น ถั่วเขียวหรือถั่วมะแฮมาหว่านคลุมดินเพื่อทำเป็นปุ๋ยพืชสดซึ่งเป็นการปรับปรุงบำรุงดินไปพร้อมกับการป้องกันแมลงที่จะมาวางไข่ในพงหญ้าด้วย

2. **ปลูกพืชสมุนไพรไล่แมลง** ปลูกก่อนที่จะปลูกพืชหลัก คือ พืชผักต่างๆ (เสริมกับการป้องกัน) พืชสมุนไพรที่กันแมลงรอบนอก เช่น สะเดา ชะอม ตะไคร้หอม ข่า เป็นต้น ให้ปลูกห่างกัน 2 เมตรโดยรอบพื้นที่ ส่วนต้นด้านในกันแมลงในระดับต่ำโดยปลูกพืชสมุนไพรเตี้ยลงมา เช่น ดาวเรือง กะเพรา โหระพา ตะไคร้หอม พริกต่างๆ ปลูกห่างกัน 1 เมตร และที่จะลืมไม่ได้เลยก็คือ จะต้องปลูกตะไคร้หอมทุกๆ 3 เมตร แซมโดยรอบพื้นที่ด้านในด้วย

3. **การแยกแปลงปลูกยกแปลงเพื่อปลูกพืชผัก** ก่อนปลูกจะต้องมีการปรับสภาพดินในแปลงปลูกโดยการใส่ปุ๋ยคอกจากมูลสัตว์ที่ตากแห้งแล้ว จะใส่เล็กน้อยขึ้นอยู่กับความอุดมสมบูรณ์ของดินที่จะทำแปลงปลูกพืชอินทรีย์ (ห้ามใช้มูลสัตว์สด) ทำการพรวนคลุกดินให้ทั่วทั้งไว้ 7 วัน

4. **ปลูกพืชสมุนไพรกันแมลง** ให้ปลูกที่ชอบแปลงก่อน เช่น กุยฉ่าย คื่นฉ่าย และระหว่างแปลงก็ทำการปลูกกะเพรา โหระพา พริกต่างๆ เพื่อป้องกันแมลงก่อนจะปลูกพืชผัก พอครบกำหนด 7 วัน พรวนดินอีกครั้งแล้วนำเมล็ดพันธุ์พืชมาหว่าน ซึ่งเมล็ดพันธุ์พืชส่วนใหญ่จะคลุกสารเคมีจึงต้องนำเอาเมล็ดพันธุ์มาล้าง โดยการนำเมล็ดพันธุ์พืชแช่ลงไปใต้น้ำที่มีความร้อน (50-55 องศาเซลเซียส) นาน 30 นาที ซึ่งสามารถวัดอุณหภูมิได้ด้วยความรู้สึกของเรา

หากเอา

นิ้วมือจุ่มลงไป

แล้วทนความร้อนได้

ก็ใช้ได้ หลังจากนั้น นำขึ้นมาคลุก

กับกากสะเดาหรือสะเดาผงแล้วจึงนำไปหว่านลง

แปลงที่เตรียมไว้คลุมฟางและรดน้ำ

มดแดงที่โตจากไม้
ไผ่ยังแปลงผัก

5. การเตรียมน้ำสมุนไพรไล่แมลง ก่อนรดน้ำทุกวันควรขยำขยี้ใบตะไคร้หอม แล้วใช้ไม้เล็กๆ ตีใบกะเพรา โหระพา ข่า ฯลฯ เพื่อให้เกิดกลิ่นจากพืชสมุนไพรออกไล่แมลง ควรพ่นสารสะเดาอย่างต่อเนื่องทุกๆ 3 – 7 วันเป็นการกันก่อนแก่ เมื่อไม่ใช้สารเคมี จึงควรดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิด

6. การเก็บเกี่ยว เมื่อถึงอายุควรเก็บเกี่ยวทันที ทั้งนี้ ในระยะแรกผลผลิตจะได้น้อยกว่าพืชเคมี ประมาณ 30% แต่มีผลดีคือทำให้สุขภาพของผู้ผลิตดีขึ้น มีสิ่งแวดล้อมดี รายได้มากกว่าพืชเคมี และเมื่อทำอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนผลผลิตจะไม่ต่างกับการปลูกพืชที่ใช้สารเคมีเลย

7. ปลูกพืชหมุนเวียน หลังจากเก็บเกี่ยวพืชแรกไปแล้ว ไม่ควรปลูกพืชชนิดเดียวกับพืชแรก เช่น ในแปลงที่ 1 ปลูกผักกาดเขียวปลีได้ผลผลิตดี หลังเก็บผลผลิตไปแล้วปลูกซ้ำอีกจะไม่ได้ผลเลย ควรปลูกสลับชนิดกัน เช่น ปลูกผักกาดเขียวปลีแล้วตามด้วยผักบุ้งจีน เก็บผักบุ้งจีนแล้วตามด้วยผักกาดหัว เก็บผักกาดหัวแล้วตามด้วยผักปวยเล้ง เก็บปวยเล้งตามด้วยตั้งโอ้ ทำเช่นนี้ทุกๆ แปลงที่ปลูกแล้วจะได้ผลผลิตดี

8. การปลูกพืชอินทรีย์ ปลูกได้ทั้งแนวตั้งและแนวนอนซึ่งต้องปลูกพืชสมุนไพรก่อนและต่อเนื่อง โดยปลูกสลับลงไปแปลงพืชผักเสมอ ทั้งนี้ พืชสมุนไพรต่างๆ ไม่ได้ปลูกเอาไว้เฉยๆ จะต้องทำให้เกิดการข้ำ จะได้มีกลิ่นไล่แมลง

การปลูกพืชแนวตั้ง คือ พืชที่ขึ้นค้ำง เช่น ถั่วฝักยาว มะระจีน ฯลฯ และแนวนอน คือ พืชผักต่างๆ เช่น คื่นช่าย กะหล่ำปลี ปวยเล้ง ตั้งโอ๋ ฯลฯ และปลูกในแปลงเกษตรอินทรีย์

9. การปลูกพืชสมุนไพรในแปลงเพื่อไล่แมลง ยังสามารถนำเอาพืชสมุนไพรเหล่านี้ไปขายเพิ่มรายได้ อีกทางหนึ่งด้วย หลังจากเก็บเกี่ยวพืชผักแล้ว ควรรีบทำความสะอาดแปลง ไม่ควรทิ้งเศษพืชที่มีโรคแมลงไว้ในแปลง ต้องเอาไปทำลายนอกแปลง ส่วนเศษพืชที่ไม่มีโรคแมลงก็ให้สับลงแปลงเป็นปุ๋ยต่อไป

หลักการเลือกพื้นที่ ในการทำผักอินทรีย์นั้น ต้องให้ความสำคัญกับแหล่งน้ำ การคมนาคม และห่างจากผู้ใช้สารเคมี รวมทั้งพื้นที่ไม่ควรลาดเอียง

มีความราบเรียบ สม่ำเสมอ ต้นผักจะได้เติบโตเท่ากัน และขายได้ราคาดี

เคล็ดลับการดูแลผักของลุงประพันธ์ คือ เลี้ยงมดแดงไว้กำจัดแมลงศัตรูพืชต่างๆ โดยปลูกต้นไม้ใหญ่ไว้กลางแปลงผัก จากนั้นนำมดแดงมาปล่อย ซึ่งธรรมชาติของมดแดงจะชอบขยายอาณาจักรของตนเองอยู่แล้ว เมื่อได้มาอยู่บนต้นไม้โดยไม่มีใครรบกวนมันก็จะทำรังบนต้นไม้ทันที และขยายรังไปเรื่อยๆ จนมีจำนวนมดแดงเต็มต้นไม้ไปหมด เมื่อมีปัญหาหนอนหรือแมลงรบกวนผัก ลุงก็แค่เอาไม้มาพาดจากต้นไม้ที่เลี้ยงมดแดงไว้ไปหาแปลงผัก กองทัพมดแดงก็จะเดินทางไปจัดการกับเจ้าหนอนและแมลงอย่างรวดเร็ว เพราะพวกหนอน พวกแมลงนี้เป็นอาหารโปรดของมดแดงอยู่แล้ว วิธีง่ายๆ แค่นี้ก็สามารถกำจัดศัตรูพืชได้โดยไม่ต้องใช้สารเคมี

อีกเคล็ดลับหนึ่ง คือ การปล่อยให้วัชพืชขึ้นในแปลงผัก ลุงบอกว่าแปลงผักที่รกๆ เมื่อเวลากลางคืนจะมีอึ่งอ่าง

แปลงผักที่เต็มไปด้วยวัชพืช

ปลูกผักบนบ่อเลี้ยงปลา

คางคก รวมถึงงู ออกมาคอยจับแมลงกินเป็นการร่วมมือกับมดแดงในการกำจัดแมลงได้เป็นอย่างดี

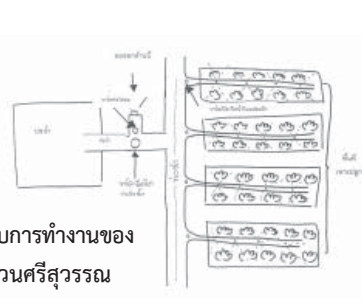
► **กาลักน้ำ : ระบบชลประทานไร้ต้นทุน**

การทำสวนเกษตร ต้นทุนอย่างหนึ่งคือระบบชลประทาน เมื่อก่อนมีปัญหาเรื่องการเอาน้ำในบ่อไปใช้ในการเกษตรมาก เมื่อเวลาฤดูที่น้ำหลาก น้ำในบ่อจะเพิ่มปริมาณสูงขึ้นเองโดยอัตโนมัติ ทำให้มีปัญหากับการเลี้ยงปลา น้ำล้นเกินไปปลาจะตาย ต้องไปเช่าเครื่องสูบน้ำมาสูบน้ำวันละ 250 บาท ค่าน้ำมันที่ใช้กับเครื่องอีกวันละ 200 บาท ตกต้นทุนวันละ 450 บาท

ถ้ามีน้ำหลากครั้งเดือน ต้องสูบน้ำออกทุกวัน มีค่าใช้จ่ายสูงถึง 6,750 บาท นอกจากนี้ เวลาจะใช้น้ำในบ่อไปรดน้ำผัก รดน้ำพืชผลหรือให้หมูกินก็ต้องไปเช่าเครื่องสูบน้ำอีก สรุปรก็คือ ต้อง

เช่าเครื่องสูบน้ำเกือบทุกวัน ใช้ต้นทุนมากและไม่คุ้ม หากจะลงทุนซื้อเครื่องสูบน้ำมาใช้ก็ยังไม่ถือว่าเป็นการลดต้นทุนที่แท้จริง เพราะยังต้องจ่ายค่าน้ำมัน

ลุงประพันธ์คิดไม่ตกในเรื่องนี้ จนวันหนึ่งขณะที่กำลังทำสวนอยู่ ได้ยินเสียงภรรยาบอกว่า กะละมังที่ใช้ซักผ้าต้องรื้อแน่ๆ เพราะใส่น้ำไว้ซักผ้า น้ำจะแห้งไป ลุงจึงไปซื้อแถบปะกะละมังเพื่อซ่อมกะละมังซักผ้าให้ภรรยาปรากฏว่า ทารอรั้วไม่เจอ จึงเกิดความสงสัยว่าน้ำในกะละมังหายไปได้อย่างไร เมื่อเฝ้าสังเกตดูก็พบว่า แท้ที่จริงแล้วน้ำในกะละมังไหลออกจากกะละมังทางสายยางที่ภรรยาแซ่คาไว้ เป็นหลักการ “กาลักน้ำ” จึงได้นำหลักการนี้มาปรับใช้ในสวนของตนเอง เมื่อหาข้อมูลเพิ่มเติมและไปขอความรู้จากการประปาในอำเภอแล้ว ทำให้สามารถนำระบบกาลักน้ำมาใช้กับสวนของตนเองได้เป็นผลสำเร็จ ทำให้มีน้ำใช้ในสวนตลอดทั้งปี โดยไม่ท่วมบ่อปลาอีก

ภาพจำลองระบบการทำงานของ กาลักน้ำในสวนศรีสุวรรณ

ต่อไป และที่สำคัญ คือ ไม่ต้องใช้เครื่องสูบน้ำ มีเพียงต้นทุนในการวางระบบท่อทั้งสวนประมาณ 20,000 บาท เท่านั้น ซึ่งลุงประพันธ์บอกว่าคุ้มค่ามากๆ และเพียงปีเดียวก็สามารถคืนทุนได้

หลักการและขั้นตอนในการวางระบบกาลักน้ำ มีดังนี้

1. หลักการของกาลักน้ำ คือ การทำให้เกิดสุญญากาศในท่อ เมื่อเปิดวาล์วน้ำจะเกิดแรงดูดขึ้นเองภายในท่อ และน้ำจะถูกดูดจากแหล่งน้ำไปสู่พืชผักโดยจะต้องมีการวางท่อแบบครบวงจร

2. วางระบบท่อโดยมีปลายข้างหนึ่งอยู่ในแหล่งน้ำ เดินท่อขึ้นมาและต่อท่อสามทาง ให้มีวาล์วเปิด - ปิดทางหนึ่งเป็นทางเดินของน้ำ ทางหนึ่งเป็นทางระบายลม (อากาศ) ออกจากท่อ

3. เดินท่อไปสู่แปลงเกษตรได้ตามต้องการ แต่แต่ละแปลงควรมีวาล์วเปิดปิดไว้เฉพาะ เพื่อเวลาต้องการใช้เป็นบางจุด จะได้สามารถควบคุมได้

4. ต้นทุนในการวางระบบท่อและสปริงเกอร์ของสวนศรีสุวรรณทั้งสวน (11 ไร่) อยู่ที่ 20,000 บาท

ถึงแม้ระบบกาลักน้ำจะมีประโยชน์มาก แต่มีข้อพึงระวังอยู่ คือ ระวัง ท่อแตก จึงไม่ควรฝังท่อต่างๆ ไว้ใต้ดิน เนื่องจากเราต้องหมั่นเดินสำรวจท่ออยู่เสมอ หากมีท่อแตกอากาศจะเข้าไปในท่อจะทำให้ไม่สามารถดูดน้ำมาใช้ได้ และการฝังไว้ใต้ดิน เมื่อเกิดปัญหานี้ เราจะหาจุดเกิดเหตุไม่พบ ต้องเสียเวลา รื้อออกมาทั้งระบบซึ่งเสียเงินมาก จึงควรเอาท่อไว้บนดินดีที่สุด อาจจะดู ไม่สวยงามแต่ประโยชน์ใช้สอยนั้นสำคัญกว่า

ระบบกาลักน้ำเพื่อเปลี่ยนน้ำในบ่อ

บ่อเลี้ยงปลาอยู่กลางพื้นที่

บ่อเลี้ยงปลามีการกั้นสแลน ทำให้เลี้ยง
ปลานิลกับปลาดุกด้วยกันได้

▶ เลี้ยงปลา : จากขาดทุนกลับ เป็นรายได้

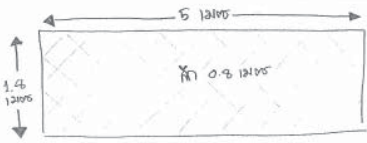
การประมงในสวนศรีสุวรรณ เป็นสิ่งที่ลุงประพันธ์ภาคภูมิใจมาก จากที่ขาดทุนเป็นหมื่นๆ ในระยะเริ่มต้น ปัจจุบันนี้ กำไรจากการเลี้ยงปลาถือเป็นรายได้หลักของครอบครัว เมื่อก่อนต้องซื้ออาหารปลาจากบริษัท แต่เมื่อศึกษาธรรมชาติแล้วพบว่า ปลาทั้งสองเป็นปลากินเนื้อจึงขอใส่ปลาจากตลาดมาสับให้ปลากินทุกวันซึ่งเป็นอาหารที่ไม่มีต้นทุน เพราะแม่ค้าจะต้องทิ้งอยู่แล้ว ถึงเวลาก็ไปเอามาสับให้ละเอียดแล้วโยนให้ปลากิน ทั้งนี้ ลุงได้ต่อหลอดไฟนีออนไปที่บ่อปลา และเปิดไฟในตอนกลางคืนเพื่อล่อแมลงที่บินมาตอมไฟ เมื่อหมดแรงก็ร่วงลงไปบ่อเป็นอาหารเสริมของปลา และปลาของลุง

แข็งแรงดี ตัวโตและเนื้อแน่น นอกจากนี้เมื่อก่อนเลี้ยงปลาดุกกับปลานิลในบ่อเดียวกันไม่ได้ เพราะปลาทั้งสองประเภทนี้เป็นปลากินเนื้อ มันจะกัดและกินกันเองทำให้จำนวนปลาในบ่อลดลง แต่ปัจจุบันลุงสามารถเลี้ยงปลาทั้งสองในบ่อเดียวกันได้ วิธีการง่ายๆ ก็คือ เอาสแลนมากั้นอาณาเขตของใครของมันเท่านั้นก็สามารถใช้สอยพื้นที่ได้อย่างคุ้มค่ามากขึ้นแล้ว ส่วนเรื่องอาหารปลา นั้น สามารถให้อาหารอย่างเดียวกันได้ไม่มีปัญหาอะไร

แผนผังบ่อเลี้ยงปลาของสวนศรีสุวรรณ

บ่อนุบาลปลาที่ปูกระเบื้อง
ป้องกันท้องปลาเป็นแผล

แผนผังบ่อเลี้ยงปลาของสวนศรีสุวรรณ

บ่อเลี้ยงปลาของสวนศรีสุวรรณเป็นบ่อดิน มีขนาดความกว้าง 8 เมตร ยาว 15 เมตร ลึก 4 เมตร ความจุน้ำ 480 ลูกบาศก์เมตร ภายในบ่อมีการแบ่งพื้นที่ที่กั้นสแลนขนาด กว้าง 5 เมตร ยาว 5 เมตร เพื่อเลี้ยงปลาตุ๊ก จำนวน 1,000 ตัว ส่วนที่เหลือสำหรับเลี้ยงปลานิล 2,500 ตัว

นอกจากบ่อเลี้ยงปลาแล้ว ควรมีบ่อนุบาลและบ่อพักปลา เพื่อใช้อนุบาลลูกปลา และใช้พักปลาหลังจากจับขึ้นมาก่อนส่งขาย ลุงได้ทำบ่อปูนก่อด้วยอิฐบล็อก พื้นปูด้วยกระเบื้อง ขนาดกว้าง 1.80 เมตร ยาว 5 เมตร ลึก 0.8 เมตร ความจุน้ำ 7.2 ลูกบาศก์เมตร

ขั้นตอนการเลี้ยงปลาตุ๊ก มีดังนี้

1. เตรียมบ่อ ทำความสะอาดบ่อลอกเลนให้มากที่สุด ใส่ปูนขาวอัตรา 60 – 100 กิโลกรัม/ไร่ ตากบ่อให้แห้ง ประมาณ 7 – 15 วัน นำปุ๋ยคอกใส่ถุงแขวนไว้ตามมุมบ่อประมาณ 60 – 100 กิโลกรัม/ไร่ เพื่อเพิ่มอาหารธรรมชาติ เติมน้ำ 40 – 50 เซนติเมตร ทิ้งไว้ 3 – 5 วัน จนน้ำเป็นสีเขียว

2. การเตรียมปลา การเลือกซื้อลูกปลา ควรพิจารณาปัจจัยต่างๆ ดังนี้

- ความน่าเชื่อถือและไวใจได้เรื่องคุณภาพ
- มีการคัดเลือกพ่อแม่พันธุ์ เพื่อให้ได้พันธุ์ที่มีคุณภาพ

- มีความชำนาญในการขนส่งลูกปลา
- การว่ายน้ำต้องปราดเปรียว ว่ายน้ำควงสวยงาม หรือลอยตัวตั้งฉากพื้นบ่อ
- ลำตัวสมบูรณ์ หนวด หาง ครีบ ไม่กร่อน ไม่มีบาดแผล จุดหรือบุขามเกาะ
- ขนาดลูกปลาต้องเสมอกัน

3. เมื่อได้ลูกปลามาแล้วขั้นตอนต่อไปคือ การอนุบาลลูกปลาก่อนปล่อยลงบ่อจริง วิธีการคือใส่น้ำสะอาดลงในบ่ออนุบาลให้ลึกประมาณ 0.4 เมตร จากนั้นนำลูกปลาทั้งหมดใส่ลงไปในแบบมดลูกไว้อย่างนั้น ไม่ต้องเกาะออก เพราะถ้าเกาะออก เวลาจะปล่อยลงบ่อจริงต้องมาจับกันใหม่ ปลาอาจบาดเจ็บและตายได้

4. อนุบาลปลาไว้ประมาณครึ่งวัน จากนั้นปล่อยปลาลงในบ่อจริง ดูแลให้อาหารตามปกติ ประมาณ 4 เดือนจับขายได้

5. เมื่อถึงเวลาจับขายให้ใช้วิธีการวิดน้ำออก บ่อ ปลาจะบอบช้ำน้อยที่สุด จากนั้นจับมาพักไว้ในบ่อพัก 2 วัน จึงส่งขาย

6. อาหารของปลาตุ๊กที่ลูกประพันธ์ให้คือ ไล่ปลาสับและใช้ไฟล่อแมลงมาเป็นอาหาร ไม่ใช้อาหารสำเร็จรูป

7. ต้นทุนในการเลี้ยงปลาตุ๊ก ซื้อมีลูกปลา ครั้งละ 1,000 ตัว ตัวละ 1 บาท เป็นเงิน 1,000 บาท ต่อ 1 บ่อ

ข้อพึงระวัง

1. หากจำเป็นต้องใช้น้ำจากบ่อปลาในการเกษตร การเตรียมบ่อแบบปล่อยน้ำออกหมดไม่สามารถทำได้ จึงควรมีบ่อน้ำสำรองในการเกษตรในช่วงเตรียมบ่อปลา สวนศรีสุวรรณมีบ่อน้ำ 2 บ่อ สามารถใช้สลับกันได้

2. การอนุบาลปลาไม่ต้องปล่อยปลาออกจากถุ้ง เพราะเมื่อถึงเวลาปล่อยลงบ่อจริง ต้องมาจับกันใหม่ปลาจะบอบช้ำและตายได้

3. การพักปลา ควรพักปลาไว้ 2 วันก่อนส่งขาย เพื่อให้ปลาปรับตัว หากไม่พักปลา ปลาอาจตายระหว่างขนส่งทำให้เกิดความเสียหายได้ การพักปลาให้ใส่น้ำลงในบ่อพักแค่ประมาณ 0.1 เมตรเท่านั้น ให้เพียงแค่ล่อเลี้ยงปลาไว้ เพราะหากใส่มากปลาจะกระโดดออกจากบ่อ มาตายข้างๆ บ่อ และพื้นของบ่อควรปูด้วยกระเบื้องให้เรียบ เพราะหากพื้นบ่อไม่เรียบ ท้องปลาจะชูดกับพื้นบ่อเป็นแผล ทำให้เสียราคา

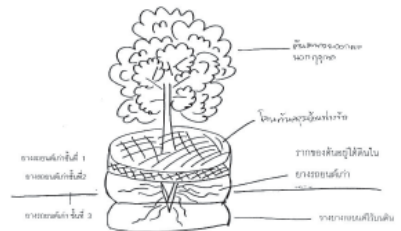
▶ มะนาวนอกฤดู : ผลผลิตจากภูมิปัญญา

ถึงแม้ลุงประพันธ์จะบอกอยู่เสมอว่า การทำเกษตรอินทรีย์เป็นเรื่องของระบบนิเวศน์ที่ดูแลกันและกันอย่างสมดุล และอย่าทำอะไรที่ฝืนธรรมชาติ ฝืนฤดูกาลเพราะจะทำให้ระบบนิเวศน์เสียไป แต่บางอย่างมีข้อยกเว้น หากการปลูกนอกฤดูนั้นไม่ต้องใช้สารเคมี และไม่ทำลายระบบนิเวศน์ของสวนก็สามารถทำได้ เป็นที่มาของแนวคิดเพิ่มมูลค่าผลผลิตทางการเกษตรของตนเองซึ่งตอนแรกยังไม่รู้จะปลูกอะไรที่สามารถออกผลผลิตนอกฤดูได้ บังเอิญไปเห็นต้นมะนาวที่ปลูกไว้กำลังจะตายก็รีบบำรุง รดน้ำ ให้อุณหภูมิชีวิตภาพ ปรากฏว่า ต้นมะนาวนั้นแข็งแรงขึ้นและที่น้ำแปลกคือ พอแข็งแรงแล้วยังออกดอก และกลายดอกผลตามมา ทั้งๆ ที่ยังไม่ถึงฤดูกาลและต้นอื่นๆ ในสวนยังไม่ออกเลย จึงได้แนวคิดในการทำมะนาวนอกฤดูกาล จากนั้นเริ่มศึกษาข้อมูล ยิ่งพบว่า สามารถทำได้จริงๆ โดยไม่ต้องใช้สารเคมี หลักการง่ายมากนั่นคือ ต้องทำให้มะนาว ต้นนั้นใกล้จะตายจากนั้นรีบบำรุงทันที เมื่อมะนาวกลับมาแข็งแรงดีแล้วจะให้ผล ถึงแม้จะยังไม่ใช้ฤดูกาลที่จะออกผล

ขั้นตอนการปลูกมะนาวนอกฤดู มีดังนี้

1. เลือกวัสดุที่จะใช้ปลูก ปกติแล้วเกษตรกรทั่วไปจะใช้ท่อซีเมนต์ในการปลูก แต่ลุงบอกว่าแบบนี้ต้นทุนสูง จึงใช้ยางรถยนต์เก่าแทนได้ เพราะมีคุณสมบัติเหมือนท่อซีเมนต์ และไม่ผิดหลักการที่ต้องปลูกไม่ให้รากมะนาวลงในดินจริงๆ คือให้รากลอยอยู่ในวัสดุที่ปลูกนั่นเอง

2. นำยางรถยนต์เก่ามาวางซ้อนกัน 3 ชั้น จากนั้นเตรียมดินใส่ในยางเพื่อปลูกมะนาว ดินที่นำมาต้องเป็นหน้าดินที่ดี มีความอุดมสมบูรณ์เพราะมะนาวต้องการแร่ธาตุอาหารครบถ้วนเพื่อเจริญเติบโตจนให้ดอกให้ผลได้ เอาดิน 3 ส่วน ผสมคลุกเคล้ากันกับปุ๋ยคอก 2 ส่วน ใส่แกลบดำคลุกเข้าไปอีก 1 ส่วน ถ้ามีเปลือกกล้วยใส่ลงไปด้วย เมื่อคลุกเคล้าด้วยกันดีแล้วหมักทิ้งไว้ประมาณ 15 วัน เพื่อไม่ให้มีปัญหาเวลาเอาใส่บ่ออย่างแล้วไปหมักในบ่อ ทำให้มีความร้อนกระทบต่อรากของมะนาวทำให้เน่าตาย เมื่อหมักแล้วเอาใส่บ่ออย่างจน

ภาพจำลองการปลูกมะนาวนอกฤดูกาล

ล้นพูนปากบ่อ เพราะ
เวลาเราให้น้ำดินที่ใส่ไว้
มันจะยุบตัวลง ต้องเพิ่มดิน
จนเต็มอยู่เสมอ

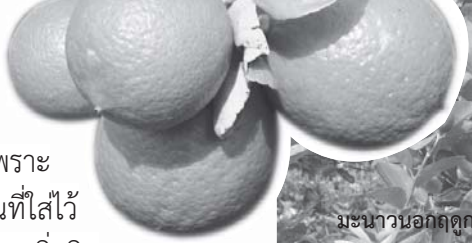
3. พันธุ์มะนาวที่จะปลูกให้
เลือกซื้อหามาปลูกได้ทุกพันธุ์ที่เราอยาก
กินหรืออยากขาย ซึ่งมะนาวเป็นพันธุ์ต่างๆ
จะเป็นที่นิยม เมื่อซื้อกิ่งพันธุ์มะนาว
ให้ดูระบบรากที่แข็งแรง มีโรคติดมา
หรือไม่ ดูใบที่สมบูรณ์ ไม่มีโรค

4. การให้น้ำจะให้ทุกวัน
ตอนเช้าก่อน 09.00 น. เพราะมะนาว
สังเคราะห์แสงได้ดีที่สุด ให้ปุ๋ยเป็นน้ำ
หมักชีวภาพสัปดาห์ละครั้ง

5. ดูแลไป 8 เดือน มะนาวจะ
ออกดอกและผลตามปกติ

6. เมื่อเก็บผลมะนาวแล้วต้น
มะนาวจะโทรม ให้ดูแลตามปกติโดย
ให้น้ำและน้ำหมักชีวภาพ ผ่านไป
ประมาณ 2 สัปดาห์ ต้นมะนาวจะแข็งแรง
เหมือนเดิม สังเกตได้จากใบจะกลับ
มามีสีเขียวเป็นมัน

7. เมื่อต้นมะนาวแข็งแรง
ดีแล้ว หยุดให้น้ำ ให้ปุ๋ย ต้นมะนาวจะ
ขาดน้ำและแร่ธาตุ รากไม่สามารถไป
หาอาหารได้เนื่องจากอยู่ในบ่ออย่าง ต้น
มะนาวจะเหี่ยวใกล้ตาย ขั้นตอนหยุด
ให้อาหารนี้ใช้เวลาประมาณ 2 สัปดาห์

8. เมื่อต้นมะนาวใกล้ตาย
เต็มที่ ให้รีบบำรุงโดยการรดน้ำช่วงเช้า
ตามปกติแต่เพิ่มปริมาณน้ำหมักชีวภาพ
จากสัปดาห์ละ 1 ชัน เป็นสัปดาห์ 3
ชัน โดยให้แบบวันเว้นวันติดต่อกันเป็น
เวลา 1 เดือน

9. หนึ่งเดือนผ่านไป ต้นมะนาว
จะกลับมาแข็งแรงดังเดิม จะตอบแทน
เราด้วยการออกดอก และตามด้วยผล
มะนาวซึ่งเราสามารถเก็บขายได้ราคา
ดีมาก เพราะเป็นช่วงนอกฤดูกลาง

10. ช่วงที่มะนาวราคาแพง
ที่สุด คือ ช่วงเดือนมีนาคม - เมษายน
ดังนั้น หากต้องการขายมะนาวในช่วงนี้
ให้เริ่มต้นกระบวนกรตั้งแต่กลางเดือน

ชันวาคม มะนาวตามฤดูกาลขายลูก
ละ 2 บาท แต่มะนาวนอกฤดูสามารถ
ขายได้ถึงลูกละ 10 บาท

การปลูกมะนาวนอกฤดูกาล
ต้องอาศัยความชำนาญและ
ประสบการณ์ ที่สำคัญต้องรู้จักมะนาว
ในสวนของตนเองทุกต้นเป็นอย่างดี
สวนของลุงนั้นปลูกไว้ 50 ต้น รอบๆ
บ่อน้ำ ลุงประพันธ์บอกว่า ลุงรู้จักมันดี
ทุกต้น ต้นไหนเป็นยังไง ต้นไหนแข็งแรง
ต้นไหนชอบงอแงลุงรู้หมด ซึ่งการ
รู้จักต้นไม้ในสวนของเราทุกต้นจะทำให้
เราสังเกตเห็นเท่าทันการเปลี่ยนแปลงของ
โรคและแมลงต่างๆ ที่จะมาทำลาย
ต้นไม้ของเราซึ่งมีจุดที่พึงระวัง คือ

1. เราจะต้องให้น้ำสม่ำเสมอ
ไม่มากหรือน้อยจนเกินไป หมั่นตรวจ
ดูโรค แมลงไม่ให้เกิดจนมากเกินไป
ถ้าเราพบโรคแมลงก็ใช้วิธีตัดแต่งเอา
ออกไปทิ้งไกลๆ ที่สำคัญมาก คือ การ
ตัดแต่งให้มะนาวทั้งต้นได้รับแสงแดด
ทั่วถึง ถ้ามีแมลง พวกเพลี้ย หนอนเข้า
กัดกินก็ใช้มดแดงเข้ามาจัดการ ลุงจะ
เลี้ยงดูต้นมะนาวในวงบ่อนี้ไปเรื่อยๆ
จนอายุประมาณ 8 เดือน โดยปล่อยให้
ให้มีลูกตามปกติไม่ต้องบังคับสักปีหนึ่ง

2. เมื่อเห็นว่า มะนาวพร้อม
สมบูรณ์ที่จะบังคับให้ออกนอกฤดูได้

คือ มีอายุตั้งแต่ 8 เดือนขึ้นไป ในช่วง
เดือนพฤษภาคมเป็นต้นไป มะนาวจะ
ทยอยออกดอกเราต้องเด็ดดอกและ
ผลมะนาวทิ้งไป เพราะปล่อยให้
ออกดอกออกผล ทำให้พอเราจะบังคับ
ให้ออกดอกต้นไม่สมบูรณ์พอที่จะมีลูก
ซ้ำอีก ซึ่งจะเป็นสาเหตุให้ต้นมะนาวตายได้

▶ สร้างบ้านอายุให้ตนเองด้วย การปลูกต้นสัก

ในพื้นที่ 11 ไร่ของสวนศรี
สุวรรณ ลุงประพันธ์แบ่งพื้นที่ 1 ใน 3
เพื่อปลูกต้นสัก จำนวน 700 เพื่อเป็น
บ้านอายุให้กับตนเองตอนแก่ซึ่งได้เริ่ม
ปลูกต้นสักมาตั้งแต่ปี 2543 และในปี
2553 ต้นสักของลุงทั้ง 700 ต้น สูงเกิน
กว่า 3 เมตร มีเส้นรอบวงประมาณ
40 เซนติเมตร สาเหตุที่ปลูกเนื่องจาก
ไม้สักก็เหมือนทองคำ ยิ่งงอกขายได้
ราคาและราคาก็แพงขึ้นเรื่อยๆ ด้วย
การปลูกต้นสักนั้น ไม่ยุ่งยากไม่ต้องดูแล
รดน้ำแคในช่วง 3 ปีแรก จากนั้นก็เลิก
ดูแลไปเลย ตอนนี้ต้นสักของลุงสูงใหญ่
เป็นร่มเงาและเป็นป่าในสวน เพราะ
ลุงไม่ได้เข้าไปถอนหรือฟันวัชพืชที่โคน
ต้นเลยด้วยความตั้งใจที่จะทำให้เป็น
ป่าเพื่อให้เกิดระบบนิเวศน์ในสวนซึ่งมี
นก มีกระรอก และมีงูสิงห์ที่คอยจับ
แมลงศัตรูพืชกิน คอยดูแลพืชสวนให้

โดยไม่ต้องทำอะไร ในปี 2563 ต้นสัก อายุ 20 ปี ที่จะตัดขายมีราคาเพิ่มขึ้นถึงต้นละ 10,000 บาท หากตัดขายทั้งหมดจะได้เงินบำนาญ ไว้ใช้ตอนแก่ประมาณ 7,000,000 บาทเลยทีเดียว

การปลูกต้นสักไม่มีอะไรยุ่งยาก ไม่ต้องไปซื้อพันธุ์ ลุงเก็บเมล็ดต้นสักที่ตกอยู่เกลื่อนกลาดใต้ต้นสักมาเพาะเมื่อเป็นต้นแข็งแรงดีแล้วก็นำลงดินปลูกมีขั้นตอนการปลูกต้นสัก ดังนี้

1. นำเมล็ดที่เก็บมาแช่ในน้ำไว้ 1 คืน จากนั้นนำมาเพาะในแกลบดำ ไม่ต้องรดน้ำเพาะไว้ประมาณ 2 สัปดาห์ จะงอกเป็นต้นอ่อน

2. ดูแลต้นอ่อนโดยการพรมน้ำเข้าเย็นติดต่อกัน 1 เดือน ต้นอ่อนจะแข็งแรง จากนั้นย้ายลงปลูกในถุงดำที่ให้ดินผสมปุ๋ยคอกอย่างละส่วน

3. ดูแลด้วยการรดน้ำเข้าเย็นเป็นเวลา 1 เดือน โดยนำดูแลในที่แจ้ง มีแสงแดดส่องถึง เมื่ออายุได้ 2 เดือน ครึ่งก็พร้อมที่จะนำลงปลูกในพื้นที่จริง

4. เตรียมหลุมขนาดกว้าง 1 เมตร ยาว 1 เมตร ลึก 1 เมตร รองพื้นด้วยปุ๋ยคอกและราดด้วยน้ำหมักชีวภาพ จากนั้นนำต้นสักลงปลูกให้รากจมลงดิน ประมาณ 30 เซนติเมตร ใช้ไม้ไผ่เหลาตามลำต้นไว้กันลม

5. ดูแลให้น้ำทุกเช้าและราดด้วยน้ำหมักชีวภาพสัปดาห์ละครั้งติดต่อกัน ประมาณ 2 - 3 ปี ต้นสักจะแข็งแรงเต็มที่จากนั้นไม่ต้องดูแลอีกต่อไป

6. ต้นสักพร้อมที่จะตัดขายควรมีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป ไม้สักพันธุ์ที่นิยมและเป็นที่ต้องการของตลาดมากที่สุด คือ ไม้สักทอง

ป่าสักในสวนศรีสุวรรณที่แบ่งพื้นที่ปลูก

ผลิตภัณฑ์ปลอดสารพิษจาก
สวนศรีสุวรรณ

ข้อพึงระวัง เนื่องจากไม้สักเป็นไม้เศรษฐกิจของประเทศจึงมีการอนุรักษ์การปลูกหรือตัดไม้สักจะมีกฎระเบียบมีขั้นตอนที่ค่อนข้างซับซ้อน ผู้ที่สนใจจะปลูก ลงประพันธ์แนะนำว่าให้ศึกษาขั้นตอนเหล่านี้ให้ดี เพราะอาจเกิดปัญหาตามมาได้ จึงควรปรึกษาเกษตรอำเภอก่อนลงมือปลูก

► เมื่อลงมือทำปัญหาหมดไป รอยยิ้มจึงเกิดขึ้น

จากที่ล้มเหลว ขาดทุนมาตลอด กลับกลายเป็นเกษตรกรที่มีแต่กำไร เป็นเกษตรอินทรีย์ทั้งระบบ ไม่พึ่งพาปัจจัยภายนอก ไม่ใช่สารเคมี ไม่ใช่เครื่องจักร ทุกวันนี้ลุงบอกว่า “ชีวิตลุงมีแต่กำไร” สุขภาพของทุกคนในครอบครัวดีขึ้น เพราะรับประทานอาหารปลอดสารพิษทุกวัน รายได้มากขึ้นจากแต่เดิมมาก ไม่มีคำว่าขาดทุนอีกต่อไป การส่งผลผลิตออกขายนั้น

หากเป็นไม้ผล ปลาและกบส่วนใหญ่จะมีพ่อค้าเข้ามารับซื้อ ส่วนพวกพืชผักอยู่กับภรรยาจะออกไปขายเองที่ตลาดทุกวันพุธและวันศุกร์

ผลจากการทำงานเกษตรอย่างมุ่งมั่นและรู้จักศึกษาหาความรู้อยู่เสมอ สวนศรีสุวรรณของลุงประพันธ์ จึงได้รับการประกาศให้เป็นสวนเกษตรอินทรีย์ และได้รับใบรับรองผลิตภัณฑ์อินทรีย์มาตรฐานประเทศไทยของกรมวิชาการเกษตร เพื่อรับรองว่าผลผลิตจากสวนศรีสุวรรณทุกชนิด ไม่ว่าจะ เป็นพืชหรือสัตว์จะปลอดสารเคมี ปลอดภัยแก่ผู้บริโภคแน่นอน เป็นรางวัลที่รับรองผลผลิตจากสวนนี้ ทำให้สินค้าขายได้ราคาดี และเป็นที่ยอมรับ เนื่องจากเป็นอาหารปลอดภัยไร้สารพิษ

เอกสารอ้างอิง : ดร.ทิพย์สุดา ตั้งตระกูล และคณะ.2554. ไป “ลอง” เกษตรปลอดภัย...ไปสวนศรีสุวรรณ. สถาบันส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมปิดทองหลังพระสืบสานแนวพระราชดำริ

ลำดับ	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง สำนักงาน กปร.	ประเภท	จังหวัด	โทรศัพท์
1	นางคอสหมีะ แลแมแน	ประชาชนในพื้นที่ห่างไกล	นราธิวาส	08 9295 1198
2	นายแสนหมั่น อินทรไชยา	ประชาชนทั่วไป	อุดรธานี	08 6167 8524
3	นายสมพงษ์ พรผล	ประชาชนทั่วไป	พังงา	08 9593 8193
4	นายสุพจน์ โคมณี	ประชาชนทั่วไป	นครสวรรค์	08 1041 0911
5	ชุมชนบ้านดอกบัว	ชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง	พะเยา	08 9430 4286
6	ชุมชนบางรักน้อย	ชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง	นนทบุรี	08 1316 0805
7	ชุมชนบ้านท่าเรือ	ชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง	นครพนม	08 8335 5819
8	ชุมชนบ้านบางโรง	ชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง	ภูเก็ต	0 7626 0090
9	นางเป็รียจันท์ ต๊ะตันยาง	เกษตรกรทฤษฎีใหม่	เชียงราย	08 1706 9687
10	นายจันทร์ที ประทุมภา	เกษตรกรทฤษฎีใหม่	นครราชสีมา	08 9948 4737
11	นายสำรอง แดงพลับ	เกษตรกรทฤษฎีใหม่	เพชรบุรี	08 9076 4325
12	นายประพันธ์ ศรีสุวรรณ	เกษตรกรทฤษฎีใหม่	แพร่	08 5252 2835
13	กลุ่มเกษตรกรทำสวนบ้านถ้ำ	กลุ่มเกษตรทฤษฎีใหม่	พะเยา	08 1023 8350
14	กลุ่มส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน บ้านไทรใหญ่	กลุ่มเกษตรทฤษฎีใหม่	นนทบุรี	08 0076 8989
15	กลุ่มข้าวคุณค่าชวานาคคุณธรรม	กลุ่มเกษตรทฤษฎีใหม่	ยโสธร	08 8073 4277
16	ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ การเกษตร (ธ.ก.ส.)	หน่วยงานภาครัฐในส่วนกลาง	กรุงเทพฯ	0 2280 0180 ต่อ 2331-2
17	สำนักงานเทศบาลตำบลปลายพระยา	หน่วยงานภาครัฐในภูมิภาค	กระบี่	0 7568 7141 ต่อ 112
18	เรือนจำชั่วคราวเขากลิ้ง	หน่วยงานภาครัฐในภูมิภาค	เพชรบุรี	08 9486 1509
19	โรงพยาบาลหนองม่วงไข่	หน่วยงานภาครัฐในภูมิภาค	แพร่	0 5464 7458-9
20	โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์นางรอง	หน่วยงานภาครัฐในภูมิภาค	บุรีรัมย์	0 4463 2101
21	บริษัท บางจากปิโตรเลียม จำกัด (มหาชน)	ธุรกิจขนาดใหญ่	กรุงเทพฯ	0 2335 4658
22	บริษัท ซีเอ็ดดูเคชั่น จำกัด (มหาชน)	ธุรกิจขนาดใหญ่	กรุงเทพฯ	0 2739 8000
23	บริษัท บารูม ดีไซน์ จำกัด	ธุรกิจขนาดกลาง	กรุงเทพฯ	0 2683 7322-3
24	บริษัท แพลนครีเอชั่นส์ จำกัด	ธุรกิจขนาดกลาง	ตรัง	0 7528 0200-9 ต่อ 157
25	บริษัท พรทิพย์ (ภูเก็ต) จำกัด	ธุรกิจขนาดย่อม	ภูเก็ต	0 7626 1555-6
26	บริษัท ของเดอรัไทยออร์แกนิกฟูด จำกัด	ธุรกิจขนาดย่อม	สุพรรณบุรี	08 1489 9323

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงาน
โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.)

อาคารสำนักงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

2012 ซอยอรุณอมรินทร์ 36 ถนนอรุณอมรินทร์
แขวงบางยี่ขัน เขตบางพลัด กรุงเทพฯ 10700

โทรศัพท์ 0-2447-8500-6
<http://www.rdpb.go.th>